

*Вишньов В.**

МОЖЛИВІ ЗМІНИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЯДЕРНІЙ ДОКТРИНІ ПІСЛЯ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2008 РОКУ У США

Ядерна зброя сьогодні є джерелом величезної небезпеки, але водночас надає значні можливості. За часів «холодної війни» ядерна зброя була необхідною як засіб стримування. Проте, із її закінченням відійшло в історію й радянсько-американське взаємне стримування. Продовження відігривання ядерною зброєю цієї функції є дуже небезпечним та все менш ефективним.

Усі Президенти Сполучених Штатів з часів Картера заявляють про необхідність повної відмови від ядерної зброї, проте, водночас відмічають про нереальність виконання даного кроку за сучасних умов через необхідність реагувати на нові виклики світовому порядку. Ядерні випробування в КНДР та продовження ядерної програми в Ірані свідчать про можливість подальшого горизонтального розповсюдження ядерної зброї. Ще більшу загрозу становлять терористичні групи, які прагнуть набути ядерну зброю, адже вони не вписуються у концепцію ядерного стримування. Головну ж небезпеку продовжують становити ядерні арсенали Російської Федерації та КНР, де проголошено про початок широкомасштабних модернізацій цих програм. [2, с.13-14]

Таким чином, визріла необхідність зміни ядерної доктрини США, адже «тріада безпеки» США, озвучена Дж.Бушем у 2001 році: 1) опора на ядерну зброю та звичайні озброєння; 2) оборонна зброя; 3) інфраструктура для забезпечення дієвості 1 та 2, - не відповідає сучасним вимогам.

4 листопада 2008 року в Сполучених Штатах відбулися вибори Президента. Обидва кандидати зазначали у своїх програмах про необхідність зміни ядерної стратегії США, яка б базувалася на есе Г.Шульца, В.Перрі, Г.Кіссінджера та С.Нунна «Світ без ядерної зброї». Тобто, їхньою кінцевою метою є повне ядерне роззброєння всіх країн світу. [1, с.1]

Кандидат від Республіканської партії, Дж. Маккейн, вважав без'ядерний світ нереальним за даних умов. Основними пунктами його передвиборчої програми по ядерному питанню є:

- Поступове роззброєння до рівня, який буде визначено як мінімально необхідний для забезпечення національної безпеки Сполучених Штатів та виконання міжнародних зобов'язань. У цьому плані найбільш важливим є укладення нової угоди по контролю над озброєннями з Російською Федерацією та забезпечення ефективності механізмів з перевірки її виконання. [4, с.5]

- Обмеження (з наступним повним виведенням) тактичної ядерної зброї з території Європи, поширення на весь світ угоди з РФ про ядерні сили середньої дальності (Intermediate-Range Nuclear Forces).

- Початок переговорів по стратегічним та ядерним питанням з КНР.

- Посилення контролю за виконанням Договору про нерозповсюдження ядерної зброї та збільшення фінансування МАГАТЕ. [6]

* студент 4 курсу відділення «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Галака С.П.

На перший погляд може здатися, що позиція Маккейна значно відрізнялася від позиції колишнього президента-республіканця Дж.Буша-молодшого, проте це не є так. Скоорочення тактичної ядерної зброї у Європі було розпочате ще у 1991 році за президентства Дж.Буша-старшого. З того моменту цей процес йшов безперервно (зараз в Європі залишилось 200-350 американських ракет) і мав нарешті завершитись, бо ядерна зброя, розміщена в Європі, вже не відповідає стандартам безпеки Міністерства оборони США. Переговори з питань ядерних озброєнь з КНР ведуться ще з 2005 року. А прагнення досягти нової угоди з Москвою є досить сумнівним через жорстку позицію Маккейна по відношенню до Кремля (заяви про необхідність виключення РФ з «великої вісімки», позиція щодо розгортання елементів ПРО в Європі). [4, с.7]

Єдиним новим пунктом є більш жорстке дотримання ДНЯЗ та збільшення фінансування МАГАТЕ, але це повністю відповідає національним інтересам США.

Якщо ж дивитися на заяви Маккейна на найважливіші події в цій сфері, то вони йдуть у руслі з позицією Вашингтону: так, Маккейн виступив за розробку нової ядерної боеголовки (Reliable Replacement Warhead), погоджувався, що перед початком переговорного процесу Іран та Північна Корея мають виконати ряд попередніх вимог, висловлювався за розгортання ПРО на території Європи. Тобто, останні заяви щодо важливості скорочення ядерних арсеналів були політичним маневром для дистанціювання від непопулярного Дж. Буша-молодшого. [6]

Барак Обама, хоча й поступався своєму супернику у досвіді в сфері зовнішньої політики, проте його позиція є більш послідовною. Як і Маккейн, він є прибічником «концепції без'ядерного світу», проте, його програма була наступною:

Так, Обама виступає за відмову від можливості нанесення ядерного удару по території третіх країн та значне скорочення ядерних арсеналів, і готовий навіть піти на пропозицію РФ щодо їх обмеження 1500 одиниць, встановлення жорсткої системи контролю за відміною взаємного націлювання (hair-trigger alert). [5]

Також він виступає за повну заборону виробництва збройних ядерних матеріалів та посилення охорони усіх військових ядерних об'єктів, що унеможливить потрапляння ядерної зброї до рук терористів.

Пріоритетом своєї політики у ядерній сфері Обама вважає ратифікацію Договору про заборону ядерних випробувань (СТВТ), тим більше, що більшість у Конгресі виступає за цю пропозицію.[6]

Щодо розробки нових видів ядерних озброєнь, то Обама не підтримує проект RRW, бо це знову може призвести до нового витку гонки озброєнь. Так само й система ПРО може бути розгорнута, якщо вона буде дійсно ефективною, а не політично мотивованою.

Щодо практичних питань, то Обама підтримує курс на проведення жорсткої лінії щодо КНДР та Ірану, проте початок переговорів з цими країнами не пов'язується із виконанням якихось попередніх умов. [4, с.8] Щодо КНДР, то для остаточного вирішення цієї проблеми Обама пропонує вивезти весь збройний ядерний матеріал з території Північної Кореї та оголосити Корейський півострів без'ядерною зоною. Обама також підтримав Угоду про співпрацю між США та Індією у ядерній сфері, проте його позиція відрізняється двома вимогами щодо Індії: 1) вона має припинити будь-яку співпрацю з Іраном у цій сфері; 2) вона має припинити виробляти нову ядерну зброю. [5]

Однак, перші кроки Барака Обами, як переможця на виборах Президента США, свідчать, що ядерна політика буде більш реалістичною. Так, міністром оборони залишиться республіканець Роберт Гейтс. А так як він є досвідченим фахівцем у галузі ядерної безпеки (був учасником делегації США на переговорах ОСВ та СТАРТ), то можна припустити, що погляд на основні проблеми буде змінено.

Так, Гейтс є прибічником розробки та введення до ядерного арсеналу Reliable Replacement Warhead. Він обґрунтовує це тим, що зараз ядерна могутність США може занепасти через декілька факторів: 1) активні модернізаційні програми РФ та КНР викривляють баланс озброєнь на користь ядерної зброї (хоча через фінансову кризу можливе навіть їх повне згорання); 2) в США не проводилося випробувань ядерної зброї з 1992 року (коли було прийнято відповідний мораторій), нових розробок майже не велося, а кількість носіїв ядерної зброї скорочувалася (стратегічні бомбардувальники Б-1, декілька підводних човнів). А RRW є навіть не стільки новою, скільки більш безпечною, меншою за розмірами та витратами боєголовкою.

Стосовно нової угоди, яку необхідно буде укласти з Росією, Гейтс вважає оптимальним діапазон 1700-2200 боєголовок, проте не відкидає й ідеї більш широкомасштабного скорочення. В разі, якщо нову угоду так і не буде підписано, на його думку, можливою буде пролонгація дії СТАРТу. [3, с.8-12]

По інших питаннях: СТБТ (за умов надійних механізмів перевірки), ПРО (допуск наглядців з РФ та обмеження кількості ракет-перехоплювачів), початку багатосторонніх переговорів (Гейтс сам був учасником переговорного процесу з КНР з 2005 року), Іранській ядерній програмі – позиції Гейтса збігаються з поглядами Обама, тож можна очікувати на швидке просування на цих напрямках.

Література

1. Trenkov-Wermuth C. US Nuclear Security Strategy after the 2008 Presidential Elections // ISS Analysis. – August, 2008. 4 p.
2. George Perkovich Principles for Reforming the Nuclear Order // Proliferation Papers. – Fall, 2008. 25 p.
3. Robert Gates: Nuclear Weapons and Deterrence in the 21st Century: Transcript of speech //Carnegie Endowment for International Peace. – October 28, 2008. 16 p.
4. Peter Rudolf US Foreign Policy and Transatlantic Security Relations after the Elections // German Institute for International and Security Affairs. – October, 2008. 8 p.
5. Arms Control Today 2008 Presidential Q&A: President-elect Barack Obama // <http://www.armscontrol.org/2008election>
6. Stephen Schwartz Barack Obama and John McCain on Nuclear Security Issues // http://cns.miis.edu/stories/080925_obamamacain.htm